

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

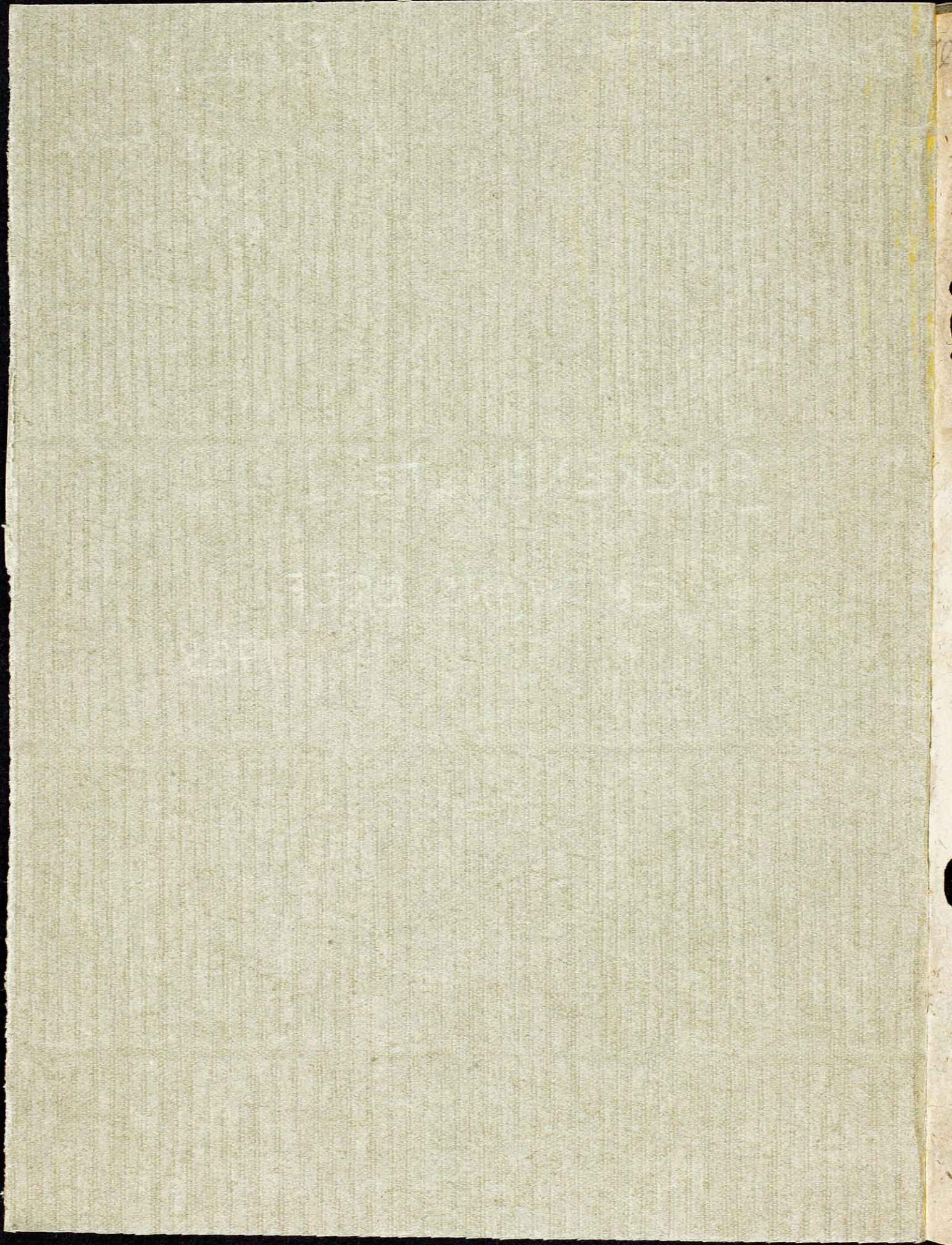
{ Ostind. Komp. }

Polit. ekon.
Handels- & Tullp.
SV.
Acta

ARCKENHOLTZ, J

EN WÄNS BRĒF

1734

En Wäns

Utur Stockholm

Til

Sin Goda Wän

Uti Gjötheborg,

Angående

Det här i Sverige inrättade

Ost - Indiske

COMPAGNIE.

ARCKENHOLTZ

STOCKHOLM,

Tryckt hos PETER JÖRANSSON NYSTRÖM, 1734.

(Br.) Polit. ekon.
Handels- & Kallpol.
Su.
Arch

(Br) Polit. skom.

Handels- & Kallipul.

Arta

(Oatind. Komp)

J. Mckenholtz

Företal.

Audiatur & altera pars: eller, låtom oss höra Skiålen mot och med; är en så gammal utsägo, och i sunda förnuftet så wäl grundad sats, at den Domare blifwit, hos alla Folckslag och i alla tider, hållen för en wäldug och orätträdig Man, som på den ena partens ensidiga angifwande och förebrackte skiensagra Bewis, endast och allenast stödt sin dom, utan at förut hafwa anhördt och med acktsamhet jämfördt, samt i lika billigt öfwerwägande hos sig komma låtit, hwad den andra parten til sin oskulds betygande eller rättighets bewisande, hade haft at anföra.

Det som är en Domares plikt, i anseende til twistande Parter och sådana ne saker som an-

angå enskylte Personer: det samma är enkan-
nerligen Publici skyldighet, i anseende til de
måhl, som röra en stor del Undersätares bå-
sta, eller en hel Nations wälfärd i gemen:
och så illa lufftande sådane Barter giöra sig
hos bestedligt Folck, hwilka, söka at med
mutor besticka, eller genom andra konster
öfwertala Domaren til deras orättfärdiga
saks befrämjande til godt slut: äfwen så illa
och ännu långt wärre, borde sådane Perso-
ners giöremål ansees, som wetande och wil-
jande, genom ondt och godt ryckte, wille in-
billa Publicum en tings godhet och förträffe-
lighet, den de, utan at förut hafwa welat
låta sig öfwertygas medelst sunda slut-
satser om den twistade sakens skadelighet, dock än-
teligen, efter en beklagelig erfarenhet och e-
git samwetes öfwertygande, sielfwa måste
tilstå wara Nationen förderfwelig, och med
tiden lända til des oboteliga skada, om in-
tet kraftige medel snart tages wid handen,
til at förekomma den samma.

Huruwida detta Raisonnement kan med
fog lämpas på närwarande ämne, lemnas
billigt til den benägne Läsarens egit omdöme.
Imedlertid som en på sitt sätt mycket lystet

(B.) Polit. skm.
Scribent, har uti sine tryckte Skrifter we-
lat ibland annat wisa både nyttan och nöd-
wändigheten af det Swänska Ost-Indiske
Compagnie och dess Handel, och til den än-
dan tagit sig dess försvar så sorgfälligt an,
at han liksom beklagar sig; det intet mer än
en enda, så mycket honom witterligt wore,
skrifteligen författat någre påminnelser öf-
wer de ämnen han har afhandlat: hwar ut-
tas man har ordsak at tro, som hade wår
Auctor icke läst det Bref, som en god Wån
skrifwit sin Wån til, om samma Ost-Indiska
Handel; Alltså har man tänckt gjöra Publico
tienst med berörde Brefs utgifwande, så wål
som ock wår Auctor ett besynnerligt nöje,
om man, efter dess egen yttrade åstundan,
på ett uppenbart sätt, gifwer honom derutas
behörig del och tillika anledning, at, så wida
han gitter, uplösa de nya twiswelsmåhl, som
uppa sig wid denne grannlaga Sakens när-
mare skärskådande.

Ett som man i synnerhet åskar utaf wår
Auctor, är, at han icke framdeles, såsom ofta
hårtils skiedt, beropar sig på sitt förnufts
styrcka, förnuftets domstol, förnuftets
redi-

rediga slut, samt ovedersäijelige och ögonstänlige bewis; ty om han ej förmår framte giltigare skäl til sin Saks bestyrckande, än dem han härtils anfördt uti sina Skrifter; så måste han ej förtrycka, om man säger: det hans klingande Ordasätt wilja betyda något, som är närmast till intet; och huru wil han at man skal annars dömma om hans Logica eller Slutkonst, emedan han i stället för at bewisa sin sats, såsom han lofwat och som sig bör, stryker öfwer Saken med en leen Harfot och affspisar sine Läsare med toma löften at wilja bewiisa henne nedanföre: ånkiönt när man läst hela hans Skrift igenom; de rätta Bewisen äro ingenstädes til sinnandes, utan saknas wid slutet åfwen som wid början. Men det lönar ej mödan, at med större widlystighet tala här om. Den omwäldige Läsaren får nu sielf dömma, på hwilken dera sidan de starckaste Skäl och Bewis förekomma.

* * * *

Min Herre.

Efter begäran har jag ej welat underlåta, at gifwa eder deel af min uprichtige mening om den Ost-Indiske Handelen, så wäl som om den skada eller nytta, som Riket wid närwarande tilstånd kan derigenom förwänta.

Det kan aldrig förnekas, at ju den Chinesiske Handelen, i anseende til Europa i gemen, är högst skadelig; ty så wida Chineserne taga intet annat i betalning eller i byte för deras Lands-producter än allenast rent och finhaltigt Silfwer, hwilket dock är den ädlaste, men derhos sparsammaste Materia, som GUD och Naturen förunt Europa; kan deraf ej annat slutas, än at Europerne twärt emot sunda förnuftet få efter deras eget förderf, och genom en skadelig Handel med Indianerne, förwandla det redbaraste som de äga uti onödigt ler och höd, som intet tienar til annat, än at underhålla och befordra de tre hufwud-ödygder, hwilka GUDS Ande i synnerhet bestraffar, nemligen, ögons lust, kötsfens lust, och ett högfärdigt lefwerne; warandes ingen annan som wid denne allmänne blindheten och såkunnigheten profiterar, än allenast Halländaren och til en del Engelsman, hwilke,
så

så wida de sitta i öfwer=*balance*, äro såsom *Chinesernes Casseurer* och *Uppbördsmän*, och niuta uti lön för beswåret en frij *Consumtion*, den de andre *Europiske Nationer* måste för dem betala.

Men wil man betrackta denne *Handelen* i synnerhet och i anseende til *Swerige*, som lærer ännu beklageligen stå uti *under=*balance**, och kan med möda försja endast för sin egen *Consumtion* af aldeles onödige och förderfwelige *Wahror*, för hwilka våra redbare och bästa *effecter* ähr ifrån ähr måste uthöfas; så är denne *Handel*, förståendes uppå sådan fot som den nu är inrättad, aldeles oförswarlig och ganska skadelig: Ty om man ock medgifwer, at wi kunde tilbyta öf *Porcellain* för *Gråberg*, *Thè* för *Enebär* och *Rönnebär*, samt *Siddentyger* för *Blaggarn* och andre sådane *Saker*, som här wore god råd uppå, och utan *affaknad* kunde aflåtas, hwilket i anseende til nödwändigheten och nyttan kunde skattas jämgodt och *equivalent*; så hade man likwist ordsak at ångra bytet, om icke för annat, dock för det *Skialet* skull, at *Rikets Inbyggare* der igenom måste *afwånjas* ifrån *slögder* och *arbete*, som för dem är äfwen så angelägit och nödigt, som *sielfwa maten*: icke til förtigandes, at *Nationen* tager en obotelig skada til *hålsa* och *krafter* af desse *fremmande wårter*, ty dageliga förfarenheten intyggar, at sedan man begynt at förackta det *hålsosamma förråd*, som *Skaparen* til vår *nödtorst* och *Conservation* förordnat, och i det stället läckras efter de *warne Climates producter*, har man otroligen mycket förlorat och tilsatt af *hålsa* och *styrckia*, det wåre nu *upwårande wäkelige Barn* bäst kunna besanna,

Men

Men när man här til vidare lägger denna omständighet, at genom mer bemelte i fullt hopp brackte Ost-Indiske Handel, uthdrages af Riket alt hwad reelt och redbart är; ty det kan intet fela, at hwar ifrån Capitalet kommer, dit måste ock *avancen* flyta; så kan man med största Skäl förlikna denne farliga Handel wid de Egyptiske magre nöten, som upsluka alt det goda och fetman som finnes här i Landet; wid en swamp, som insuger och uttorkar ända til blodet och sielfwa mårgen, och lembar allenast en torr benragla qwar: wid en magnet, som icke underlåter at draga til sig, så länge någon stång jern är igen; då man sedan wid påkommande nöd och beswårligheter, lärer genom en bedröfwelig erfarenhet blifwa, fast än alt försent, warse hwad en således utmargad och förswagad Kropp kan vthråtta; warandes at fruchta, det jemwål de, som haft största nyttan deraf, låra då redan hafwa giordt, som wisa Sommarfoglar, hwilka, sedan de åtnjutit den blida sommarens fågnad och gröda, wilja icke afbida den annalkande winterens strånghet, utan öfwergifwa ett magert och olyckeligt Land, hwarest intet mera är at hämta; denna öfwerhängande fara tyckes wara så ögonstienlig, at den, oackttadt hwarjehanda ursäckters förebårande och många inbillade förmånens utlofwande, lærer likwist frambruta, och draga alla oförblandade ögon til skälilig upmärksamhet.

Ty om här wil förebåras, som wore det redan anstälte försök förnemligast giordt i den wälmening, at förut wilja utforska, på hwad sätt en sådan Handel icke allenast til *Interessenternes* nytta, utan ock til Rikets Allmänna Bästa kunde inrättas, efter man ett wiste

wiste hwilka Wahror skulle wara nyttigast til *Consumption* hemma i Landet, eller för war egen nödtorst gagneligast &c. &c. Så lemman man til hwar förnuftig Mans bepröfwande, om den kan säkas antingen förstå sin sak, eller med alsware och uprichtighet påsyfta det Allmänna Bästa, som icke giordt sig fullkomligen först underrättad, hwad det Landet, som med en sådan Handel skal uphielpas, egenteligen behöfwer, och hwilka Wahror til införsel kunde wara gagnelige eller skadelige för Rikets förut giorde nyttige inrättningar och författningar; ty eljest wore den genom *Octroijen* ålagde förbindelsen aldeles utan warctan, som likwål *dicterar*, at igenom den *Ost-Indiske Handelen*, de *Inrikes Producter, Tillwärdningar och Manufactorier* skola befrämjas: hwilket om det icke skier, har man orsak at sluta, at den som befordrat denne Handel, warit mera omtänckt på egit, än det Allmänna Bästa.

Efter alla riktige Grundreglor bör en god och nyttig *Commercie* hafwa för ändamål at förwandla Landets redbara *producter* uti *contante* penningar, eller sådane *retourer*, som äro raa ämnen, och kunna hemma i Landet *nobiliteras*, hwar igenom *Undersätarne* förtiena arbets-lönen, (som är alltid mer än sielfwa *materien*) och Landets fattige få tilfälle at med åhtran föda sig: hwilket ock har warit *Nådige Öfwerhetens* affeende wid *Octroijens* förlånande för *Ost-Indiske Compagniet*, som af 4 *§.* astagas kan: men huru litet den *Ost-Indiska Handelen*, sådan, som den hos oss begynt är, kan efter berörde säkra *principier* hålla profwet, och swara emot *Intentionen* af *Octroijen*, det wisar sig mer än alt för mycket af sielfwa *Wercket*, och låter noggsamt förstå, det wij hafwa aldrig at förwän-

B ta

ta sådane nyttige *retourer* ifrån *China*, utan *Swerje* deremot lærer, under hwarjehanda fåfånga ursäkter, åhrligen upfyllas med tilwårckade främmande *Waror* i stället för *rudematerier*.

At denne fruchtan icke är ogrundad, tyckes ock derutaf kunna slutas, at man redan uthmålar wåre *Syden*. *Wårck* såsom mindre nyttige, twifwels utan i den afficht, at *Ost-Indiska* *Handelen* må behålla så mycket frijare fart: hwilket hos hwar rättfint *Patriot*, som wet at wåre *Syden-Fabriquer* kunna här med tiden drifwas til tåmmelig fullkomlighet, måste förorsaka en wemodig estertancka, at *Landets* egne *Barn* skola så illa handteras.

En hwad man ock wil lädas ansee wåre *Alle-Fabriquer* med mildare ögon, i det man utblåfwar wilja uphielpa dem med god afstättning i *Ost-Indien* och *China*, allenast at *Alle-Sorterne* blifwa tilwårckade sådana som det *Landet* fordrar, samt så gode och för så skidligt pris, som de finnas i de öfrige *Länder* i *Europa* &c. &c. så finner ju hwar ock en lätteligen af desse och dylika *Clausuler* och *Conditioner*, at de för blåtta *skien* skull blifwa anförde, til at derigenom göra wårckställigheten omöjelig, emedan ingen lærer kunna förmoda, at wåre swage och nyss påbegynte *Wårck*, skola i början kunna sträckta sig lika med de *Utländske*, gamla och i full drift stadda *Fabriquer*, med hwilka wåre egne nyss uprättade *Inrikes Fabriquer*, oackad alla nödige tagne *messeurer*, ännu swåriligen kunna hålla tidp.

Man skulle wäl täncka, at *ratio Politica* borde förmå wårt *Ost-Indiska Compagnie*, oacktadt *Differencen* på priset emellan *In- och Ut-Rikes* tilwårckade *Waror*, at taga til *exportation* något parti af wåre
 ut-

Ull-tilwårckningar, på det *Nationen* än vidare måtte hållas uti inbillning, som beforderades dermed *Jurikes Fabriquerne*, efter Riket finge då en affättning på nödige Waror til 1000 Plåtar eller något mera, ånslönt deremot inbracktes *Consumtion* af bagateller och onödigheter för många tunnor Guld, och det til större delen utan tull och andre wanlige umgiälder. Men så blifwer likwål frågan: om sådan *exportation* af egne Ull-tilwårckningar kan såkas wara nu förtijden nyttig, enär man ännu intet hunnit i stånd, at dermed til förnödenheten kunna försce sielswa *Inwånarne* i Landet? ty eljest wille det blifwa en tokut *Hushållning* at försälja *Ulle-Wahrer* utur Landet för godt löp, och deremot til eget bruk införskriswa samma slags arbetade *Wahrer*, och dertföre betala tull och andre omkostningar. Det wore sanneligen en underlig *Handel*.

Hwad de andre *effecler* angår, såsom *Jern*, *Koppar*, *Tiåra* &c. så tror man dermed kunna giöra båtstre *Marcknad* på *Levant*, och andra orter hwarest bemelte Waror äro begiärlige, och kunna straxt förwandlas i *Penningar*, *rudematerier* och sådane *Saker*, som för Landet äro oumgångelige och nödige: såsom *Salt*, *Bomulsgarn*, *Wijn*, *Socker* och dylige förnödenheter, som hafwa med sig någon wårckelig nytta och wårde.

Wille man åter uthgiswa det för en särdeles förman, som Riket skulle tilflyta af denne *Ost-Indiske Handel*, dermed, at den samma skulle befordra *Consumtion* af allehanda *Mat-waror* som *skieppen* böra förses med, såsom, *Miöl*, *Bröd*, *Salt*, *Smör*, *Böner*, *Arter* &c. så är det ju allom bekant, at *Swerige* icke äger i sig sielf så stort förråd af sådane *Persedlar*, at man ju behöfwer åhrligen til egen förnödenhet låta dem hit in-

komma ifrån Gurland, Hollsten, Norige och andre orter: så at förtiensten på Ost-Indiske Skieps-provisionen låter fögo *meritera* namn af förmån, at den eller flere dylika fäsfänge afmålningar, med förlust af Rikets san- skuldige wälfärd, bör betalas.

Hwad skälilig anledning i öfrigt kan wara, at så mycket påcka på den i Näder förunte Octroij, lika som *Compagniet* derigenom skulle wara befästadt uti en oin- stränckt macht, och fullkommen egenwilja, til at giöra och låta uti *Oeconomie*-och *Commercie*-måhl, som dem lyster och behagar, och at deras Handels frihet intet bör ställas under ringaste instränkning, ehuru mycket det Allmänna Bästa derwid lida skulle, wil falla swårt at begripa. Ty Octroijen låter intet kunna anses för mer än en *Speciel* Förordning. En *Speciel* Förordning kan intet *prevalera* för en allmän Lag. All Lag skal wara sådan, at den tienar til det meniga Bästa. Då Lagen blifwer skadelig, så är thet intet mera Lag, utan Olag, och bör afläggas, som siunde *Domare*-Reglan förmår: börandes til följe af 12. och 18. *Domare*-Reglan uti all Lag granneligen actas, hwad hans upsåt war som Lagen gjorde, annars warder han misßbrukad, och wändes til et annat sinne, än hans mening war som Lagen gjorde; ty den gör emot Lag, som gör emot Lagsens mening, ändock han synes giöra som orden lyda i Lagen.

Som nu ingen kan tro, det Nådige Öfwerheten wid bemelte Ost-Indiska Handels Octroijens förlånan- de, någonsin skulle hafwa haft i sinnet, at et kort för- ut instängt dylikt *Compagnie* skulle få åter upkomma, och här utbryta; så är ännu mindre til *presumeran- des*, at samtelige de til Undersätarnes förkofring och Rikets

Rikets uphielpande, tid efter annan utgångne hålsosamma Förordningar och Privilegier, med detta Ost-Indiska Handels-Compagniets upstigande, hwar af dock främmande allena profitera, skulle försvinna och gioras til intet; ty ingen hatar sitt eget kött: och Nådige Öfwerheten hafwer, med Rikens Höglofl. Ständer, använt all för stor möda, arbete och omkåstnad til at uprätta In-Rikes Manufactorier, at de nu skulle, för någre enskulte Personers bättnad skull, wilja förspilla altsammans, och förrycka det med så stor försigtighet, en gång faststälte berömliga ändemähl.

I anledning hwar utaf, man ock lärer kunna med säkerhet sluta, at den förlännte Octroijen icke bör ansnars förtydas, än Gifwarens äckt och mening warit derwid, ett eller den förunte friheten widare sträckias, än Rikets gagn och nytta sådant kan tåla; ty den menige Mans bästa är den yppersta Lagen, och derföre det, som finnes den menige Man til nytto wara, det bör hållas för Lag, ändock at beskriwen Lag efter orden synes annorlunda lyda, som i Domare-Reglan lärer; derföre om ock den utgifne Octroijen wore författad i Generale Termer, så synes den dock böra inskränckas efter sielwa systomålet, som är, at den skulle förnemligast tiena til at befordra och uphielpa Manufactorierne i Riket, hwilket nogsamnt kan astagas af bemelte Octroijes 4 §.

Wille någon inwända och säja, at *Publica fides* kunde til nationens wanheder fränckas, om den förlännte Octroijen skulle undergå någon ändring: så tyckes man med skäl kunna swara der emot: at som Under-såtarnes enskulta och Rikets allmänna wälfärd äro med hwar annan så nära sammanfogade, at de aldrig kunna

åttskilljas, och at framfarne, så wäl som nu warande
 Sweriges Glorwürdige Konungar, tid efter annan benä-
 dat sine trogne Undersätare för deras egen skull, och så-
 som stadde uti en wälment författning och påbegynt arbe-
 te til gemensam förkofring, med åttskillige härlige privile-
 gier, med nådig försäkring at framgent wilja skyddas och
 bibehålla dem derwid, uti hwilken förtröstan, många Un-
 dersätare jemwähl stuckit sin egen och andras förmågo uti
Manufactorierne, dermed til at med deras myckna be-
 swär tiena sig och *Publico*; så synes oförgripeligen, at *Fi-
 des Publica* skulle lida långt mer, om Undersätarne blefwo
 skilde wid sina långt tilförene förwärfwade friheter och
Privilegier, än om Nådige Öfwerheten förklarar des för-
 länte *Octroi* efter des Nådige *intention*, och ställer den
 samma innom sine rätta *francor*; ty eljest skulle alle lof-
 lige och til allmän förkofring tienande närings medel in-
 nom Riket til större delen uphäfwas och onyttig göras,
 och Landets egne Barn lida nöd och fattigdom, när den
 måsta i Riket fallande förtienst kommo främmandom i
 händer: der desse likwäl borde påminna sig den *resolution*
 som utföll för *Cananeiska* *Qwinnan* *Matth. 15.* ty om de
 främmande så samla smulorne, böra de derför tacka, och
 icke biuda til at taga brödet af munnen på Barnen.

Det wil då ganska litet förslå til *Silkes-Manufactur-*
Wärckens wid macht hållan- och utwidgande i Riket, om
 de allenast skola kunna tilwårcka små *Saker* af mindre
 värde, ty med den ringa förtiensten låter wäl *Manufa-*
ctorierne kunna omödeligen bestå: hwarföre ock om *Ost-*
Indiske Compagniet får så fortfara som det redan begynt,
 til at utan *gravation* införa til försälgning de förnämsta
 slags *Tyger* och *Etoffter*, hwar af man här wid *Manu-*
factorierne kunde förwänta sig måsta *Consumtion*; så sy-
 nes

nes ett annat kunna följa, än at våra Wärcer, hwarwid så många Menneſtior redan haſwa deras underhåld, och flere framdeles kunna finna, måste aldeles aſſianna och förödas.

Ty ehuruwäl man ſkulle förmena, at införſten och förſälgningen af de *Oſt-Indiſke* Wärorne intet ſkal kunna *prejudicera* *Jurikes Fabriquerne*. efter ſom man påſtår, at de *Jnhåmſka* Tiltwärceningar äro långt bättre än de *Oſt-Indiſka*, då aſſättningen af de förre ett lærer falla ſwår; ſå intyggar likwiſt dageliga förfareheten, at emedan ſå fångeligheten beklageligen tagit ſå öfwerhanden hos en ſtor del af våra *Fruentimmer*, at de intet gierna wilja bära en Klädning längre än några månader; ſå fråga de mera efter godt klöp, än efter god *Wahra*, och klöpa ſåledes hållre ſlätta Tyger för lindrigt pris, än at de ſkola wäga en ſkielig betalning på upricktigt *Gods*, hwar igenom tilfället kunde dem betagas, at ſå ofta få ömsa och wiſa ſig uti en ny Klädning. Och hwad wil man ſätta om de många *Nipper* och *Sammeten* ſom *Compagniet* twert emot det allmänna Förbudet af den 18 *Nov. 1731.* af egen mæckt och myndighet hit infördt och offenteligen debiterat? kan wäl ſådant beſtå med den undfångna *Oſtroij?* eller är den icke wärd at miſta ſin frihet ſom henne miſbrukar? efter 21 *Domare-Reglans* lydelleſe.

Ja, lærer *Compagniet* ſwara: aſſeendet här wid har varit godt; man har ſökt at dermed förekomma den ſkadliga *Kramhandelen* emellan främmande och *Julånska* Köpmån, ſom på intet annat ſätt kan hånmas, än genom *Compagniets* frihet at få införa ſådane *Wäror* och förſälja dem för godt pris, ſåſom man nu giordt; ty när man noga ransakar, lærer man finna at hwarcken Förordningar eller Förbud äro nog mäktige til at förhindra
Utlän

Utlänfka Wärrors införel. Detta Inkastet är både ömskelligit och löfeligit. *Compagniet* säljer sig wilja förekomma Kramhandelen, och idkar den samma långt mer än den någonsin warit förr föröfwat, hafwandes i många Städer sina uplagor och *Commissionairer* til minuterung, och gått derutinnan så wida, at man fått hos dem til kiöps allehanda slags Wand, Likör, Snillior, Kambar, *Thè &c.* både skålpunds, alns och styckewis; hwar af lätteligen synes kunna aftagas, at *Compagniets* ändamål är, at också draga Kramhandelen til sig, til at giöra sig Mästare af all Handel i Riket; warandes utom des en beklagelig sanning, at den Utlänfka Kramhandelen uppå 20 åhr icke hade kunnat giöra *Jurikes Manufacturerne* så stor skada och afbräck, som den nu inbrackte *Svenska Ost-Indiske* Kramhandelen dem tilskyndat uppå ett enda åhr, aldenstund de inkommande Utlänfka Wärror blifwit beswärade med hög tull och andre umgälder, då *Manufactoristerne* altid kunnat hålla kiöp med de andre Handlande, jemte förhoppning, at desse kunde wara *Manufactoristernes* afnåmare, och således befordra den ena den andras inbördes nytta uti kiärlek och enighet. Men *Compagniet* erlagger allenast en mycket ringa afgift för låstetablen, som intet swarar til 100 delen emot det som derföre borde betalas, och kan således lätteligen slå både Handlande och *Manufactorister* utur Skolan, at samtelige blifwa ruinerade och oförmögne til at framdeles draga til *Publici* understöd påkommande Borgerliga onera: hwarjemte Cronans säkra *revenueurer* och Inkomster måste förswinna.

Om nu Riket medelst det stora misbruk som denne *Ost-Indiske* Handel här åstad kommer, blefwo försatt i ett så beklageligit tilstånd, (det dock Gud nådeligen afswärje) man

mån tro *Interessenterne* skulle wid tilstötande angelågna
 tarswor stiga fram til at draga tillbaka in i Riket de
 förut remitterade *Capitaler*, at dermed upfylla bristen
 i *Publique Cassan*? eller mån tro Höga Öfwerheten wid
 sådant tilfälle ett hade mera och säkrare tilgång hos sine
 egne trogne *Undersätare*, än hos någre allenast efter för-
 tienssten fikande, och *ubique* hemma warande *Personer*?
 sannerligen, ännu hafwer aldrig *Swenska Nationen* swi-
 kit i tro och kärlek för Konung och Fäderneslandet, at de
 ju alltid, när nöden fordrat, bidragit af god wilja efter
 yttersta förmågo, och låra framdeles ett heller undfalla,
 när de skyddas och handhafwas wid deras wälfångne *Pri-
 vilegier* och rättigheter, och lemnas i stånd at kunna full-
 giöra deras skyldighet: hwilket alt Glorwürdigst i ämin-
 nelse Konung *GUSTAF ADOLPH* wäl betractat, och
 derföre uti dess för et dylikt år 1626 på tapeten frambrack-
 te *Ost-Indiskt Compagnie* allernådigtst utfärdade *Octroij*,
 förbehållit sig och Cronan wiß tull och tiffonde af hwad
 som infördes i Landet, såsom ock at *Ost-Indiske Handelen*
 på det sättet skulle drifwas, at intet *Städerne* eller dess
 trogne *Undersätare* af det handlande *Borgerskapet* til
 deras *Handel* derigenom skulle blifwa *præjudicerade*.

Här utaf skönjes, at ehuru *Swerige* den tiden icke
 warit försedt med egna *Manufactorier*, som här nu fin-
 nas, och med ömhet wilja wara handterade, på det de
 måge vprätt hållas och tilwåra, så har man likwisst dra-
 git all nödig omsorg, at den uprättade *Compagnie Han-
 delen*, icke skulle på något sätt giöra *Undersätarena* någon
 skada: hwilken försicketighet jemwäl i andra *Länder*, hwa-
 rest *Indiske Compagnier* sig fästa, alltid blifwit brukad
 och i acht tagen, så at aldrig något *Handels Compagnie*
 i he-

i hela Werlden har nyttiat en så oinfränckt frihet, som detta Swenska Ost-Indiske Compagniet sig wil tilwälla.

En ehuruwäl Ost-Indiske Compagniet i Hålland har, genom sin förwårfwade macht och rikedom satt sig i den fördelactiga situation, at det snart all ting der kan uträtta (hwilket ock förtienar at bemärckas i anseende der: til, at et dylikt Compagnie torde åfwen i framtijden wilja aldeles föreskrifwa sielfwa Landets Regering, Lag och befallning,) så finner man likwål, at *Fabriquer* och *Manufactorier* ännu ingenstads mera *florera* än åfwen der: hwilket nogsamnt bewittnar, at Ost-Indiska Handelen är så modererad och iyrättad, at han intet kan skada *Manufacturerne*: aldenstund emellan Ost-Indiska Compagniets förnämsta winst och båtnad härflutit och än tilflyter utaf den anseuliga *Specerie-Handelen*, hwilken det sig nästan allena uti Ost-Indien bemächtigat: så winlägger ock Compagniet sig förnämligast om bemelte fördelactige Handel; tagandes med sig til hemförsel *The*, *Porcellain* och *Sittentyger*, såsom fyllnad i ladningen el'er såsom ondt med godt, intet til egen *Consumtion*, (förutan *The* som Nationen måst i mangel af godt dricka nödgas betiena sig utaf,) utan til *Exportation* i andra Länder, och dermed, jämte för egne *Tilwårckningar*, som alltid gå i full af-sättning, draga fremmande penningar och andra redbare *effecter* til sig, så at der samlas af många händer uti god ordning, och för den ena penningen skull förkastas ett den andra.

Genom samma kloka och försichtiga Hushållning, har Engeland skaffat sig både rikedom och beröm. En så snart man förmärckte, at Ost-Indiske Handelen wille *præjudicera* *Jurikes* *Manufacturien*, har man satt dy gränstör före, och aldeles förbudit både bruk och nyttjande af såda

sådane främmande Wahror, som i någor måtto kunde lända deras egne Werck til förfång. Det är då löfwe wärdt, at somlige säga, det en sådan Hålsosam Förordning woro frambrackt i Engeland genom några Intriguer, ty sedan den tiden har Engeland funnit sig derwid gamla wäl, och wore til önsandes, det man äfwen hos oss finge höra af sådane Intriguer, som syfta på Rikets Billa, och icke på des förödelse.

Hwem kan ock neka, at ju flere idoge och nyttige arbetare finnes uti et Land, ju mera förtienst gifwes der, hwilken åter rohlerar utur hand i hand och förloras i te, utan tienar alltid til nödig utkomst, ej annorlunda än blodet som löper igenom ådrarna och gör kroppen stark och skickelig til all förrättning. Men deremot kan icke se-la, at så snart tillfälle til arbete betages Juwänarna, inställa sig genast lättia och fattigdom, såsom twenne ofskilj-actige följeslagare, af hwilka den ena med sitt gi t, och den andra med sin tyngd så infijera och beswära hela krop-pen, at den omsider måste förgås; hwarföre man billigt med en Auctor sluta må, at den Commerce som drifwes uti et Land med des skada, och hwar igenom Landets Ju-bbyggare blifwa ifrån åhr til åhr fattige (*), bör intet kal-las

C 2

(*) At detta wärfeligen sker igenom wår Ost-Indiska Handel, kan ock med följande uträkning bewisas:
 Man ponerar at det första Ost-Indiska skeppet hade med sig i reda Pengar och effecter 6 tunnor Guld, eller 600000 Daler Silt:mt. Af denne Summan hörde Swenska Undersätare til en 9:de del, men man wil dock sätta här en 6:te del, eller 100000 Daler Smt. För hela detta Capitalet bracktes hit tilbakars efter Compagniets egit tillstånd 15 tunnu.guld, eller 1500000 D. Smt. uti Sijdentyger, The, Porcellainer och annat smått. Utaf hela denne Sum-man, säja nu Compagniets Interessenter wara til Utrikes orter utskieppat gods til 500000 Dal. Smt's wärde: måste altså hafwa blifwit i Landet gods til 1000000 Dal. Smt. Nu kunna de för Swensk räknung insatte 00000 Dal. Smt. intet ränta i proportion til hela Capitalet mer än en 6:te del, som gibr 250000 Dal. Smt. uti Wahror: hwilka om de blifwit här för-

las någon *Commerce*: men derest man kan gifwa Under-
 sätarne anledning at förtiena et stycke bröd, samt genom
 Bengars besparing i Landet göra folcket rika, där är et
 rätt *fundament* til en *solide Commerce*: och derpå böra al-
 la trogne råd och anstalter i Landet slyta, på det alt det
 som stråfwar deremot må blifwa afskaffat. I anledning
 här utaf är wäl mödan wärdt, at uti sådant fall som nu
 här är, enär det ena Wärcket står det andra så mycket i
 wägen, at begge tillika icke kunna befordras, närmare
 skärskåda den *questionen*, om *Ost-Indiske Handelen*, eller
Manufactorier äro för Riket nyttigare och *essentiellare*,
 eller om den *Ost-Indiske Handelen* nu och i framtiden kan
 tilskynda Riket större förmåner än *Manufactorier*? Her-
 rar *Interessenterne* behagade förden skull framtråda, och
 wisa hwad fasta pålar de hafwa nedslagit här i Riket, at
 dermed qwarhålla den af *Ost-Indiske Handelen* härkom-
 mande *reële avancén*, som eljest utom lands wil bortflyttia.

De måge åter uprepa de tilförene upräknade förmå-
 ner, som *Skieps-provision* och den i orden utbläfwade af-
 sättningen för wåre *Ulle-Fabriquer*; så förtienas dock
 alt

yttrade, måste ännu des utan de främmande *Interessenter* hafwa här i Riket
 försäldt af sine *Wahrer* til 750000 *Daler* dito mynt, som nödwändigt sal-
 lit i dese senares händer, och antingen redan blifwit remitterade utur Kan-
 det, eller åtminstone ännas blifwa på et annat eller flere *Skiepp* sände til
Ost-Indien, til at hämta up så mycket större *Capital* uti gods åter på halfen.
 Således fördubbla *Interessenterne* wid hwar *Laddnings* försäljande sine *Capi-*
taler, och ju flere *Ost-Indiske Skiepp* som komma hit, ju större *penninge*
 summor draga de utur Riket.

Ly de först utskieppade 600000 *Dal. Smt.* drogo utur Riket 1000000 *Daler*
 dito mynt, och när dese *penningar* åter sättes på det andra och tredie *skiep-*
pet, samt hämta åter gods tillbaka til dubbelt wärde som här föruttras,
 (ty i *Portugall*, *Spanien*, *Francrike*, *England*, *Hålland*, *Dannemarc* och
Ryssland hafwa de sine egne *Ost-och West-Indiska Compagnier*.) måste Kan-
 det änteligen så utblättas på des *Contante penningar*, at inom 12 års tid
 naturligt wis, intet annat i deras ställe lärer wara här til finnandes än upslit-
 ne *Sijdentyger*, updruckit *The* och sönderslagne *Porcellainer*. *Wacker-Handel!*

alt sådant icke at nämnas med namn af förmåhner, emedan de taga bort klårnan, och lemna oss skalen i ställe.

Der emot kan man möta dem wäsenteligen med en osäknelig skara af fattige och ommyndige Barn, som til *education* och underwisning i alle nödige Lärostycken upptages i *Manufactorierne*; af wårnlöse qwinnor och änckior, som wid *Fabrique*-Wårcken finna et nödforftigt uppehälle; af starcka arbetare, som der hafwa tillräckelig utkomst, och ånteligen af allehanda slags *Handtwårckare*, som derwid niuta deras dageliga förtäring. Man lærer då få see, om *Ost-Indiske Compagniet* kan hålla stånd emot denne antågande hopen, som alla hafwa til lösen *ora & labora*, och äro utrustade med böner och tårar, emot dem, som wille dem frånwända deras löflige närings medel.

Färliga Bewår, som inga *Porcellaines* eller *Chinesiske Broderier*, om de än i *Frankrike* eller *Flandern* wore tillwårckade, kunna afhålla: hwarföre man ock gör sig den goda förhoppning, at Landsens egne Barn wid så godt förbehawande lära blifwa skyddade och bibehållne, hällst de derigenom winna för Riket otrolige *Summor*, som eljest skulle gå utom Landet för främmande arbets-lön.

Ly man kan ögonstienligen lägga å daga, at på et skålpund silke af äckta färg, som innom lands uti hand uparbetas, bespares uti arbets lön 130 til 148 Daler Kop:mt. af oäckta *dito* 115 på skålp. silke. Uti *Florett* 53, uti *Taft* 32 Dal. och uti andra *Sydentyger* mer och mindre: förutan *Ull*-tillwårckningar, som likaledes genom den *Ost-Indiske Handelens* misbruk, fast än *indirecte* kommer at lida: hwar wid uppå et lispund förtienas, i arbets lön 124 Daler K:mt. Så at et sundt förnuft här af nogsammt kan aftaga och dömma, om antingen *Ost-Indiska Handelen*, som wil betaga Riket en så anseelig förtienst, eller *Manu-*

facturerne, som den samma vilja *Conservera*, mera lyf-
ta på *Sweriges* förmån och nytta.

Man wil än ytterligare och för närmare uplysning
full taga til *Exempel* et *Stycke-tahl* *Nåsdukar*, som är
1000 *Nåsdukar* af den *sort* som sidst ifrån *Ost-Indien* hit-
kommit, hwilka då måst warit med hårdt silke upblandade,
och blifwit här i *Landet* försälde, sämre och bättre til unge-
fer 4 *Daler Rmt. St.* gör = " = = 4000.

Låt dem hafwa wågit $2\frac{1}{2}$ lod *stycket*, så wore det 78
Skålpund och 4 lod: lägger man här til afgången
för affokning och redning ungefär 17 Skålpund 28
lod, blifwer in alles rätt oberedt silke 96 Skålpund
och som det är bekant, at de som haft *Capitaler*,
hafwa i desse åhren kunnat köpa godt *sarabatt* sil-
ke ifrån *Hålland* och *Petersburg*, som är ifrån an-
dra handen, åtminstone til 18 *Daler Skålp.* hwaraf
långt bättre *Nåsdukar* kunna göras än de *Ost-In-*
diske; så hade sådant inköp kostadt *publico* för 96
Skålpund à 18 *Daler* = = = 1728.

För *Färgestoffer* som der til blifwit inför-
skrefne ungefär = = = 72.

behåller *summan* emot 4000 _____ 1800.

Uf den *Ost-Indiske* *Handelen* hade ändå

blifwit i *Landet* _____ 2200.

Hwilket är af utbetalte 1800 *Dal.* i *pro-*
portion emot 4000 *Daler* besparde öf-
wer 122 *Daler pro Cent.*

När man nu här jemte betræktar, at denne bespa-
ringen blifwer i *Landet*, samt at ganska många menni-
nistior af den samma genom arbets-lön hafwa sin födo:
hwad *accijs* af tårande för hwar och en *Person* *Cronans*
høga rätt tilfaller, förutan *Folkets* uplärande til nyttiga
arbe=

arbeten, med mera; Så kan räkningen snart utgwisa, hwilket dera då blifwer för Riket winst eller förlust; kunnandes någre *Interessenters* enskylte profit, samt skepps uthredning med der tilhörige Båtmåns underhåld och dylika fördelar, litet swara i *proportion* emot den *reëlle avance*, den *Manufacturisterne* af sådane *Summor*, som allenast för *Ost-Indiske Tygen* äro blefne utgbetalte och ån vidare kunde komma at betalas, wärckeligen innehålla, förutan besparing i *Wäxel-Coursen*, emot den stegring, som genom sådane penningars *prompte ut=remittering*, här til *rudemateriens* betingande och *Manufacturernes* kiänning, nu i åhr owanligen sig tildragit och ånnu påstår: och fast ån de *Jurikes* tilwårckade *Wahrer* falla til en del dyrare för kiöparen ån de *Ost-Indiske*, (hwilket intet kan wara *Publico* til skada, emedan penningen må löpa huru den wil, stadnar han dock i Landet) så kan liwist intet skidligen säkas, at *Ost-Indiske* Handelen derföre riktar Riket, såsom *Manufacturerne* gidrat; ty om någon wil af en *Swenskt Fabrique* kiöpa sig til gagns *Sitt* dentyg, och måste derföre betala 200 Daler Kopp:mt. en annan tilhandlar sig deremot åstwen så många alnar af *Ost-Indiskt Tyg* för 130 Daler, så synes den samma hafwa bespart 70 Daler, men når han åter tre gånger måste låta gidra sig kläder af det *Ost-Indiska Tyget*, som utan arbets-lön och andre tilhörigheter kostar honom 390 Daler; imedlertid den förre bår sin första klädning af *Swenskt Tilwårckning*; så finner man omsider, at den floke *Ost-Indiske* Handlaren, i ställe för at winna, efter förmodan; har wärckeligen förlorat 95 *pro Cent*. Hwilken har nu bäst handlat, eller hwilken Handel är nu nyttigast?

Uttaf

Utaf alt föregående som handgripeligen kan aftagas, huru missfördelachtig denne Ost-Indiske Compagniets Handel synes wara för Sweriges Rike och dess trogna Undersätares wälfärd, med mindre den samma, på lika sätt som i Engeland, blifwer inifrånkt inom så tränga gränstor, som man haft utan twiswel här i ögnesicte och ändamähl wid sielfwa Oerrojens förlånande; så twiflar jag ingalunda om wärckställigheten deraf, så wida man ett wil, at de, med så mycken möda och be- kostnad, här anlagde Manufactur-Wärck, innan någre åhrs förlopp, skola gå öfwer ända, och Landet aldeles uthblättas på de reda penningar som här ännu kunna finnas.

Swad här uthinnan widare förelöper, lärer jag hafwa tillfälle at gifwa en annan gång wid handen; Förblifwandes imedlertid ic. ic. ic.

Finnes til köps uti Hattstofferarens Herr O. Wallmans Bod wid Riddarhus-Torget, och Mad. Mellins Bod wid Stor-Torget à 6 öre Silfvermynt Exemplaret.

